

Ansvarlig for innholdet: Ivar Utne, ivar.utne(KRØLL)uib.no;
overordna nettside:
<http://www.uib.no/lle/ressurser/tjenester/personnavn>
Første gang lagt ut: 31.08.2007; lagra med nye adresser mange steder
i teksta nedenfor 05.03.2009 10:17; oppdatert: 12.11.2012 17:28;

NB! Denne nettfila tar ca. 26 sider i utskrift, og er ment for det.

Den viktigste målgruppa for denne framstillinga er navnesaksbehandlere ved folkeregistera og hos fylkesmennene.

Navnesaker skal avgjøres med grunnlag i *lov om personnavn* og *Rundskriv G-20/2002* (se referanser på overordna nettside). Framstillinga nedenfor innholder råd om hvordan en kan løse navnesaker der navns opphav og tradisjon er del av reglene. Dette er mine (IU) tolkinger av reglene, men med mange mulige situasjoner utelatt. Dersom disse råda kan komme i motsetning til de nevnte dokumenta, er det de styrende dokumenta som gjelder.

© **Opphavsrett og kopirett til denne framstillinga:** Ivar Utne. Den kan ikke distribueres i strid med åndsverksloven. Eksempler og øvrige opplysninger og kommentarer herfra kan brukes med referanse til overskriften og forfatteren.

OPPHAV ELLER TRADISJON SOM PERSONNAVN

- § 3 3. ledd nr. 3
- § 4 1. ledd nr. 3 og 5
- § 8 2. punktum (= 2. setning)
- § 10 1. ledd

Innholdsoversikt:

- 1 Sakstyper
- 2 Opphav som for- eller etternavn
- 3 Navnetradisjon ifølge navneloven og forarbeidene
- 4 Kulturer med helt eller dels uregulert tradisjon
- 5 Dokumentere opphav og tradisjon som personnavn

1 Sakstyper

Flere av reglene i lov om personnavn (navneloven) stiller krav til at navna det blir søkt om, har opphav eller tradisjon som for- eller etternavn. For fornavn vil det dessuten dreie seg om opphav eller tradisjon for samme kjønn som det blir søkt om fornavn for.

Behovet for å avklare opphav og tradisjon for navn gjelder oftest søknader om fornavn som er like etternavn, og søknader fra innvandrere som ønsker fars eller ektemanns fornavn som etternavn. I noen tilfeller gjelder det også søknader om nye etternavn som er like fornavn i bruk i Norge, navn som er i bruk bare for det andre kjønn i Norge, navn som er like titler, og navn med ei form som gjør at det er aktuelt å vurdere avslag. Her kommer en kort beskrivelse av disse typene søknader, fra de vanligste til de minst vanlige:

- 1) Søknader om **fornavn som er like etternavn eller mellomnavn** som er eller har vært registrert i Det sentrale folkeregisteret (dataregisteret oppretta i 1960-åra).

I hovedsak vil det si navn som er like etternavn, men det kan forekomme opphavlige etternavn som nå er i bruk bare som mellomnavn. Dessuten kan det forekomme navn som bare har fungert som mellomnavn, som *Espolin* mest sannsynlig er et eksempel på.

Dette dreier seg i stor grad om fem typer som kan bli innvilga når det fins dokumentasjon for opphav eller tradisjon:

- a) Fornavn som er like europeiske etternavn, der etternavnet har opphav i fornavnet, f.eks. *Lambert* og *Fergus*.
- b) Fornavn som er like vestlige etternavn, der det særlig i USA har utvikla seg en tradisjon med å bruke etternavn som fornavn for ett eller begge kjønna, f.eks. *Scott*, *Sydney* og *Taylor*.
- c) Eldre norsk tradisjon med å bruke etternavn som fornavn, f.eks. *Sverdrup*, *Jentoft* og *Arktander*.
- d) Navn fra kulturer som ikke skiller mellom for- og etternavn, og der de aktuelle navna er registrert i bruk bare som etternavn i Norge.
- e) Fornavn som tilfeldigvis er like etternavn, og opphavet er ulikt, f.eks. *Åse*, *Roald*, *Eide* (frisisk mannsnavn, norsk etternavn), *Lia* (kvinnenavn på flere språk, norsk etternavn), *Li* (sørøstasiatisk kvinnenavn, norsk etternavn).

Alle disse typene kan innvilges etter § 8 2. punktum (= 2. setning) når krav til opphav eller tradisjon er oppfylt.

Dersom de ikke fins opphav eller tradisjon for fornavnet, og det er eller har vært minst én mellom- eller etternavnsbærer i Det sentrale folkeregisteret, skal søknader avslås. Kravet blir

praktisert absolutt. Jeg kommer muligens tilbake til vurderinger av muligheter for sammenblanding av navn. Se også type 3) nedenfor.

2) Søknader fra **innvandrere som ønsker fornavn fra far eller ektefelle som etternavn.**

Det gjelder innvandrere fra mange land, helst fra land med arabisk (muslimsk) og tamilsk navneskikk. I deres opphavlige kultur er dette ikke faste etternavn, men navn med de nevnte funksjonene blir brukt som navn i tillegg til eget fornavn.

Det må dokumenteres at faren, farfaren eller ektefellen har navnet, og dessuten at navnet har opphav eller tradisjon i en kultur med slik skikk.

Disse kan innvilges etter § 4 1. ledd nr. 3 og 5 fordi det er navn fra en kultur som ikke skiller mellom for- og etternavn.

3) Søknader om **nye etternavn som er like fornavn i bruk i Norge**, eller lik fornavn som har vært registrert i Det sentrale folkeregisteret (dataregisteret oppretta i 1960-åra). Søknader om **mellomnavn som er like fornavn i bruk i Norge** skal vurderes bare i forhold til opphav eller tradisjon som etternavn, jf. lovteksta i § 3 3. ledd og § 9.

Søknader som dette gjelder ofte samme typer navn som er nevnt for fornavn som er like etternavn ovenfor, nr. 1. Slike søknader blir innvilga dersom det kan dokumenteres opphav eller tradisjon som etternavn i andre land eller i Norge tidligere. Blant annet har *Sjur* blitt innvilga som etternavn fordi det var bare fornavn i Norge og hadde tradisjon som etternavn i Sverige.

Disse kan innvilges etter § 3 3. ledd nr. 3.

Dersom de ikke fins opphav eller tradisjon for etternavnet, og det er eller har vært minst én fornavnsbærer i Det sentrale folkeregisteret, skal søknader avslås. Kravet blir praktisert absolutt. Jeg kommer muligens tilbake til vurderinger av muligheter for sammenblanding av navn. Se også type 1) ovenfor.

4) Søknader om **navn som er i bruk i Norge bare for det andre kjønn.**

Det gjelder navn med ulike opphav som tilfeldigvis er like, eller navn med samme opphav brukt for begge kjønn.

Eksempler på like navn med ulikt opphav er *Inge* (dansk kvinnenavn), *Kari* (finsk mannsnavn), *Eli* (hebraisk mannsnavn) og *Gerd* (tysk mannsnavn).

Navn med navnetradisjon for begge kjønn med samme opphav er f.eks. disse med opphav i engelskspråklige etternavn: *Leslie* og

Sydney. Ellers er det vanlig med samme navn for begge kjønn i flere kulturer i Afrika og Asia.

Under omtalen av § 8 2. punktum på disse nettsidene, fins det ei liste over noen navn som har tradisjon for begge kjønn. Disse navna kan brukes for begge kjønn uten flere undersøkelser. Det samme gjelder store deler av listene med navn fra flere kulturer som i stor grad bruker samme navn for begge kjønn.

Navn som er like for begge kjønn kan innvilges på grunnlag av opphav eller tradisjon etter etter § 8 2. punktum (= 2. setning), eller avslås etter § 10 1. ledd.

Navn brukt for annet kjønn enn det som er vanlig eller kjent i Norge, kan innvilges dersom det kan dokumenteres tradisjon, eller opphav, for navnet for samme kjønn.

Avslag kan gis både på grunn av "vesentlig ulempe" og "andre sterke grunner", se Rundskriv G-20/2002, pkt. 2.3.7.1, s. 22. "Vesentlig ulempe" gjelder av hensyn til søkeren, mens "andre sterke grunner" er av hensyn til samfunnet. Dette kan i praksis gjelde begge deler, slik at referanse til hele § 10 1. ledd er dekkende.

- 5) Søknader om navn med **svært få bærere i Norge for kjønn** det **blir søkt for**, og navnet er mer i bruk for det andre kjønn i Norge. Dessuten har navnet ikke utenlandsk opphav eller tradisjon å bygge på for det kjønn som det blir søkt for. Få bærere vil her si under 5 bærere når en samler tidligere og nåværende bruk.

Dette dreier seg om så liten bruk at den ikke oppfyller kravet til tradisjon, slik kravet til vanlig blir praktisert (minst 5 har fått navnet i løpet av ca. 20 år, jf. del 3 nedenfor).

For navnetradisjon som fornavn kan en se flere skrivemåter av samme fornavn samla. Det må i så fall være sannsynlig at det er skrivevarianter av samme navn. (Dette skiller seg fra behandlinga av skrivevarianter for etternavn der hver skrivemåte regnes som eget navn.)

De få navnebærerne av samme kjønn som allerede fins i Norge, kan ha fått det av mange grunner. De kan bl.a. ha hatt med seg navnet fra et annet land med en annen praksis, ha fått navnet med feilbehandling i Norge, eller ha fått navnet skrevet feil eller fått det i feil kategori i folkeregisteret. Feilføringer kan rettes, men i praksis kan folkeregisteret neppe lett få oppheva tidligere norske vedtak i tilfeller der det er gjort feil. Derimot er det ikke grunnlag for å gjenta tidligere feil.

Når tradisjon mangler, kan en vurdere om navnet har sjølstendig opphav som fornavn for det kjønn det er søkt om. Det kan f.eks. være naturlige måter å sette sammen deler til hele navn, avledningsmåter, språkmateriale som kan ha vært brukt for samme

kjønn, og eventuelle andre dannelsesmåter omtalt under del 2 nedenfor.

- 6) Søknader om **navn som er like titler**, som f.eks. *Prins*, *Majestet*, *Sir* og *Duchess*.

Slike navneønsker blir ofte avvist, men kan innvilges dersom det er tradisjon som fornavn som er like dem som det blir søkt om.

Fornavn som er like titler, kan innvilges på grunnlag av opphav eller tradisjon etter § 8 2. punktum (= 2. setning), eller avslås etter § 10 1. ledd på grunn av "andre sterke grunner".

Dersom det gjelder mellom- og etternavn som bør avslås etter § 10 1. ledd, kan de vanligvis bare innvilges dersom det er beskytta etternavn i Norge, og da med samtykke etter § 3 2. ledd.

Denne søknadstypen er mer omtalt på ei egen nettside om titler knytta til § 10 1. ledd.

- 7) Det blir også søkt om **andre navn som kan være i strid med § 10 1. ledd om "vesentlig ulempe" eller "andre sterke grunner"**.

Et eksempel er mansnavnet *Jesus*, som har betydelig tradisjon særlig i spanskspråklige land.

En eventuell søknad om *Jækel* som nytt etternavn i Norge vil kunne vise til tradisjon for *Jäkel* på tysk. Det er ei avledning fra fornavnet *Jakob*.

Slike navn kan innvilges etter samme regler som type 6 om navn like titler ovenfor, eller avslås etter § 10 1. ledd om "vesentlig ulempe" eller "andre sterke grunner".

Det er bare for fornavn at en kan legge opphav eller tradisjon i andre land til grunn. Det vil støtte *Jesus* som fornavn, men ikke *Jækel* som etternavn.

Kort oversikt over regler der opphav eller tradisjon er aktuelt:

§ 3 3. ledd nr. 3	nye etternavn i Norge som er like fornavn som allerede er eller har vært i bruk i Det sentrale folkeregisteret (dvs. levd i Norge i 1960 eller senere)
§ 4 1. ledd nr. 3 og 5	avleda etternavn for barn og ektefeller, for navn med tradisjon fra kultur som ikke skiller mellom for- og etternavn
§ 8 2. punktum (= 2. setning)	fornavn som er like mellom- eller etternavn som har vært eller er i bruk i Norge

§ 10 1. ledd	fornavn som bare er i bruk for det andre kjønnnet i Norge nå; titler og andre navneønsker som kan avvises pga. "vesentlig ulempe" eller "andre sterke grunner" og som ikke er i bruk som navn i Norge nå;
--------------	--

2 Opphav som for- eller etternavn

I praksis kan dokumentert *opphav* være nyttig når det er vanskelig å skaffe tilstrekkelig med sikker dokumentasjon for *tradisjon*. Slike tilfeller vil være svært sjeldne, jf. òg del 1 nr. 5.

Hva er opphav som personnavn?

Hva som er ment med navns "opphav" er kort forklart slik under pkt. 2.3.7.1, s. 22, i Rundskriv G-20/2002:

"At navnet har opphav som et gutte- eller jentenavn betyr at navnet opprinnelig er et jente- eller guttenavn."

Med opphav som for- eller etternavn, mener vi mange slags opphav. Det kan ha skjedd fra mange tusen år siden og opp gjennom historia til i dag, og hvor som helst i verden. Når vi regner med navns opphav i forhold til navneloven (*lov om personnavn*), mener vi navn som har blitt tatt i bruk for mennesker, eller som oppfyller den etablerte praksisen som er omtalt nedenfor for å gi navn til personer.

Det kommer i blant navnesøknader der det blir vist til naturlige måter å lage navn. Det kan bl.a. være:

- å sette sammen deler til hele navn, f.eks. endinger som *-ar* og *-a*
- ord fra betydningsmområder som kan ha vært brukt for navn for samme kjønn eller kategori, f.eks. fornavn fra betegnelser på dyr, planter, navn på mytologiske eller litterære figurer
- naturlige oversettelser eller omskrivninger fra andre språk
- navn gitt ved spesielle seremonier
- kallenavn eller kjæleavn.

Vi skal nedenfor særlig se på behandling av søknader der slike navn kommer i konflikt med like eller svært like navn i bruk på andre måter enn det blir søkt om. Først kommer en presentasjon av danningstyper.

Noen eksempler på hva som har blitt til personnavn før og nå:

- 1) **Ord eller uttrykk**, f.eks. fornavna *Lilja* og *Ravn*, og ellers ganske mange gamle navn i alle kulturer, og nye i store deler

av verden. Det gjelder bl.a. gamle nordiske, tyske og bibelske fornavn.

- 2) **Avledninger av andre navn**, f.eks. kjælenavnsformer, som *Kitty* og *Sonja*, og dialektformer, som *Madli* og *Ådne*. Det vil også si kortformer, som *Line* av *Karoline*, og kombinasjoner av kortformer og endinger, som *Tony* av *Anton* og *Antonius*, *Betsy* av *Elisabeth*, og *Wessel* som er ei gammel tysk kjæleform av *Werner*.
- 3) **Navn fra mytologi, skjønnlitteratur og populærkultur**, f.eks. *Birk* og *Ronja*.
- 4) **Kjælenavn** (brukt i familien fra bærerne er barn), f.eks. *Annemor*, *Vesla*, *Tutta*.
- 5) **Kallenavn** (på skole, i voksenliv), f.eks. etternavna *Brun*, *Lange* og *Schwartz*.
- 6) **Religiøse eller rituelle navn** gitt ved ulike typer innvielser, f.eks. ved omvendelser eller innlemming i bevegelser. Eksempler fins fra hinduisk religion, og fra andre seremonier i Sørøst-Asia og hos urfolk flere steder i verden. Uansett hva som er bakgrunnen for navneformene, kan navna både for bærerne og for navnesaksbehandlere bli oppfatta som nylaga navn.
- 7) **Yrkesbetegnelser**, f.eks. etternavna *Smith* og *Møller*.
- 8) **Oversettelser eller omskrivninger** fra andre språk. Muligens er *Linn* eksempel på omskriving fra *Lynn*. *Eirin*, som er nær uttalen av det engelske *Irene*, kan ha fulgt den forsterka popularitetsbølgen for *Irene* i 1950-åra. *Linn* og *Eirin* blir også forklart med gammelt norsk opphav.
- 9) **Sammensetninger av tradisjonelle navneledd**. Eksempler på nyere sammensetninger er fornavna: *Sigdis*, *Oddvar*, *Idar* og *Eldar*. Slike nylaginger kan komme i konflikt med eksisterende navn, som bl.a. *Vinjar* og *Hjørund*, som har blitt innvilga og er omtalt nedenfor.
- 10) **Påfunn**, dels kalt "**fantasinavn**", f.eks. sammensetninger av deler fra ord eller navn, eller lyd-eller bokstavkombinasjoner som noen liker. Kvinnefiguren *Ylajali* i Hamsuns roman *Sult* er eksempel på en påfunnet lydkombinasjon, som for øvrig ikke fins som personnavn.

Vurderingsmåter for navn med nytt opphav

Det er ofte ganske uproblematisk å innvilge slike nye navn i mange tilfeller. Det vi si når de ikke strir mot regler i navneloven.

Slike ønska navn kan bli avvist dersom er like navn i bruk som andre typer personnavn, slik det er spesifisert etter flere av reglene i navneloven. Det gjelder når de er like eller svært like navn som er i bruk for foretak, varemerker o.a. etter reglene i § 3 3. ledd nr.

2 for etternavn, og ev. tilsvarende for fornavn etter § 10 1. ledd om "andre sterke grunner".

Praksis har likevel vært at nydannelser av navn som er like andre navn, blir innvilga når det er klart at navnedanninga har **annet språklig opphav** enn det konkurrerende navnet og de dessuten har blitt til etter **etablerte tradisjoner for norsk navnelaging**. Dette var praksis under den forrige navneloven, og det er ikke formulert endringer for behandling av slike søknader i forbindelse med den gjeldende loven.

Nedenfor er det spesifisert tilfeller der det språklige opphavet kan være ulikt for ønska og etablerte navn. Søknader som skal behandles på grunnlag av dette, bør bli vurdert av en navneforsker. Det gjelder disse opphavsmåtene:

a) Navn med **sammensetning av navneledd etter tradisjonelt norsk mønster**.

På den måten har Justisdepartementet (JD) i 1995 og 1999 innvilga *Vinjar* og *Hjørund* som fornavn sjøl om de er like etternavn. Grunnen er at de består av de tradisjonelle navnelagingsledda *Vin-*, *-jar*, *Hjør-* og *-und*.

Det er rimelig å tolke dette som navnelagingselementer skrevet med moderne språk, og i alle fall ikke med norrønt språk eller eldre. Det vil si navnetradisjon slik den kommer til uttrykk med dagens språk.

Det har ikke vært vurdert nyere, men mye brukte, sammensetninger. Det kan f.eks. være:

- *Mannlig fornavn* pluss *-ina* eller *-ine*. Mulighetene for sammenfall med andre navn er liten, som for *Nikitina*, av mannsnavnet *Nikita* pluss *-ina*. *Nikitina* er kvinnelig form av russisk etternavn, som er gammel russisk danning av *Nikita* på *-in* + *-a*, og tilsvarer norske sen-navn.
- *Fornavn* pluss *sen-ending*, som for *Maisen* av kvinnenavnet *Mai* pluss *-sen*.

Begge de nevnte fornavna *Nikita* og *Mai* vil tradisjonelt ikke være del av slike navn som er vist, i Norge, noe som bør føre til avslag dersom en bygger på argumentasjon i tidligere saker. Andre sammenfall har jeg foreløpig ikke funnet for disse nyere endingene.

b) Navn **avleda av andre navn etter tradisjonelle norske mønster**.

Da *Linn* ble godtatt som kvinnelig fornavn av Eidsivatings lagmannsrett i 1982 til tross for at det var likt etternavnet *Linn*, ble det bl.a. lagt til grunn at det ganske sannsynlig hadde blitt til som avledning av et lengre gammelt kvinnenavn som enda på *-linn*.

Se ellers omatale av utenlandske avledninger nedenfor.

- c) Navn **danna av norskspråklige ord av typer som tradisjonelt har blitt brukt som navn**, bl.a. mytologiske figurer og ord som kan passe som navn.

Avgjørelsen om *Linn*, nevnt ovenfor, bygde dels på dette, fordi det var "adjektivet *linn* (mild, svak, bløt m.v.) som karakteristikk av kvinnelig egenskap" (s. 7 i dommen). Jf. pkt. d) nedenfor.

Hugin innvilga JD som guttenavn i 1999 fordi "slektsnavnet *Hugin* har et annet språklig opphav enn det omsøkte fornavnet *Hugin*".

Som for pkt. a) er det rimelig å regne med at også denne typen gjelder navneformer som bygger på skrivemåter med dagens språk.

- d) Navn som **passer for navnekategorien**, dvs. som fornavn for samme kjønn, og som mellom- og etternavn.

Dette viser omtalen av adjektivet *linn* for kvinner ovenfor.

Av samme dom gikk det også fram at retten oppfatta *Linn* som et klart fornavn og ikke som et navn med typiske etternavnstrekk (s. 7 i dommen):

"Etter de sakkyndiges oppfatning passer "Linn" godt inn i norsk fornavnstradisjon og representerer derfor ingen kunstig bruk av et slektsnavn som fornavn."

Tilsvarende vurderinger ligger til grunn for pkt. a) om navneledd ovenfor.

Hva som er passende for ulike navnekategorier vil endre seg over tid, bl.a. hva som kan regnes som spesielt mannlig og kvinnelig.

Det er ikke opplagt at "passer for navnekategorien" alene er nok for innvilging.

I tilfeller der søknader om nye navn kommer i konflikt med regler om like eller svært like navn i navneloven, innebærer dette bl.a. at søkere ikke kan få innvilga navn fra nyere oppdikta figurer i litteratur, tegneserier og massekultur ellers, og heller ikke kallenavn søkeren sjøl har.

Grunnen til slik behandling av nyere oppdikta navn er at det på den måten ville være mulig å omgå regelen med at en søker om å få godkjent frie påfunn.

Dessuten kan kallenavn være navn søkeren tidligere har fått avvist, eller som søkeren har prøvd å etablere som sitt navn for så å få det godkjent offisielt.

Yrkesbetegnelser vil heller ikke bli godkjent som navn når de kommer i konflikt med de samme reglene. Grunnen er at det ikke følger norsk navnetradisjon.

Som nevnt, vil altså alle danningstypene være mulige når de ikke fører til navn som er like eller svært like navn som er i bruk.

Dersom avgjørelsene er mer liberale enn det som er presentert ovenfor, vil det i langt på vei oppheve lovens hensikt om å opprettholde skiller mellom for- og etternavn, og mellom manns- og kvinnenavn.

Utenlandske navnedanningsmåter, særlig endingene -y og -ie

Navnelaging etter utenlandske prinsipper er ikke del av norsk navnetradisjon.

- Navnetradisjon kan dokumenteres

I praksis vil vanlige lagingsmåter i andre land ha ført til at navn det blir søkt om i Norge, allerede har tradisjon som navn i samme kategori i andre land. På den måten kan mange konkrete navn innvilges i Norge på grunn av tradisjon for navnet. Det mest aktuelle er fornavn for begge kjønn med endingene -y og -ie, som forekommer i noen navnesøknader.

- Samme dannelsesmåter brukt for begge kjønn

De to nevnte endingene -y og -ie blir til vanlig knytta til forkorta eller på annen måte avleda navn for begge kjønn, særlig i engelskspråklig område. Dette er en språklig måte å lage navn for begge kjønn på som er godt kjent internasjonalt. Tradisjonelt er -y brukt for menn og -ie for kvinner på engelsk, men den kjønnsbestemte bruken av hver av dem er i stor grad vekk.

At endingene i stor grad fungerer kjønnsnøytralt, gjør at de blir tatt i bruk til nye navn for begge kjønn, og blir på den måten til like navn for begge kjønn. Dessuten vil noen navn har oppstått naturlig for det ene kjønn, lett kunne bli tatt i bruk for det andre.

- Uten tradisjon, men produktiv dannelsesmåte

For mange mulige navneformer med -y og -ie som ikke lett kan dokumenteres i bruk, kan det ofte være et tidsspørsmål når de kommer i bruk. Dette er altså ei naturlig språklig danning som er godt synlig internasjonalt. I noen slike tilfeller kan det være rimelig å ta hensyn til denne utviklinga ved navnesøknader i Norge, og se på det som opphav også etter norske regler.

For slike tilfeller bør en få dokumentert at den ønska navneforma er i bruk som kjæleform for samme kjønn som det blir søkt om, danna

etter prinsippene ovenfor. Det kan gjelde bruk i Norge eller i andre land. Dersom bruken er tydelig for et kjæleavn som er likt det navnet det blir søkt om, kan det være mulig å innvilge.

Grunnlaget er i så fall *eget språklig opphav for navnet*, dokumentert med at en kan se denne utviklinga på et tidlig stadium for navnet. Søknaden bør bli vurdert av en navneforsker. Se også neste avsnitt.

- Mer restriktiv i noen tilfeller

Som videreføring av tenkemåten ovenfor, kan det i noen tilfeller være grunn til å avvise navn med endingene *-y* og *-ie* når navna er i bruk i andre navnekategorier. Det gjelder navn med de omtalte endingen som kan være svært godt kjent i Norge som fornavn for det andre kjønnnet enn det blir søkt for, og ukjent for samme kjønn. Det samme kan gjelde forholdet mellom fornavn og etternavn. Dette er ikke noe entydig krav, men et tips om forsiktighet for folkeregistera fordi det ikke er klare retningslinjer eller avgjørelser å bygge på.

En viktig grunn til ei restriktiv holdning her for motsatt kjønn, er hensynet til "vesentlig ulempe" og "andre sterke grunner" i § 10 1. ledd. Samtidig gir de etablerte avgjørelsene om *eget språklig opphav* grunnlag for godkjenning, uten at det er klart hvor langt en kan bruke dette språklig. I mange tilfeller kan dette være ei åpning for godkjenning som heller bør tas av en fylkesmann enn av et folkeregister.

Andre kjente internasjonale endinger har også vært produktive i Norge. Slike er foreløpig ikke vurdert i forhold til andre like navn. De har vært mindre aktuelle i navnesøknader.

Framtida

- Samfunnsutviklinga og flere like navn

For behandling av saker som gjelder likhet mellom navn i ulike kategorier, er det rimelig å regne med ei endring i praktiseringa over tid som følge av samfunnsutviklinga. Det gjelder både forholdet mellom for- og etternavn, og mellom navn for menn og kvinner.

- Mindre hensyn til etternavnevernet

Vern av etternavn i slike konflikttilfeller ble tatt opp i Eidsivating lagmannsretts dom for fornavnet *Linn*. Der går det fram at retten bl.a. legger "vekt på den oppmykning av navnevernet som har funnet sted etter at vi fikk den første navneloven" (s. 7). Oppmjuking av etternavnsvernet er også omtalt i forarbeidene til gjeldende navnelov i Ot.prp. nr. 31 (2001-2002), pkt. 5.3 (s. 16-19), og i NOU 2001:1 pkt. 8.2., s. 89-94, og særlig pkt. 8.2.1. Foreløpig innebærer dette ikke noen tydelige endringer i navnesaksbehandlinga ut over at hensynet til opphav og tradisjon i andre land ble klart utvida med den gjeldende navneloven.

- Flere like manns- og kvinnenavn

Skillet mellom manns- og kvinnenavn blir også mindre og mindre klart i vestlige kulturer. Det kommer særlig til uttrykk med at visse navneformer blir oppfatta som kjønnsnøytrale. Særlig gjelder dette navn med endingene *-y* og *-ie*, som er omtalt ovenfor. Det gjelder etter hvert også mange andre nylaga fornavn fra ord i språket (for bl.a. smykkesteiner og positive begrep) og opphavlige etternavn. Det er skikken i USA som særlig fører an.

Dersom bruken av samme navn for begge kjønn er ei utvikling som fortsetter og blir mer tydelig internasjonalt, vil det sannsynligvis etter hvert bli rimelig å ta hensyn til dette ved navnesaksbehandling i Norge. Det gjelder laging av nye navn med grunnlag i liknende navnemateriale som er nevnt ovenfor, og eventuelle andre lagingsmåter. Det kan godt hende slike endringer i praksis eventelt ikke bør komme før etter at slike tvekjønna tilfeller har fått støtte i avgjørelser hos fylkesmenn, ev. i andre overordna avgjørelser.

Søknader om navn som faller utenfor godkjenningspraksis for opphav

Når nye navn er like andre navn uten at de kan bli dokumentert ulike språklig opphav, blir navna behandla i forhold til de bestemmelsene navna kommer i konflikt med. Det innebærer f.eks. at navn fra populære bøker eller søkernes egne kallenavn, i mange tilfeller har blitt og vil bli avvist. Det kan dreie seg om **navneønsker i konflikt med disse bestemmelsene i navneloven:**

- i) Fornavn som er **like eksisterende etternavn**; § 8 1. punktum (= 1. setning).
- ii) Fornavn for **det andre kjønn**; § 10 1. ledd, både "vesentlig ulempe" og "andre sterke grunner", jf. Rundskriv G-20/2002, pkt. 2.3.7, s. 22.
- iii) Navn som **lett kan blandes sammen med eksisterende navn**. Helst gjelder det søknad om mellom- eller etternavn som er svært like beskytta etternavn; § 3 3. ledd nr. 1 og 3; men det omfatter også fornavn som er svært like etternavn, § 8 1. punktum.
- iv) Navn som er **like eller lett kan blandes sammen med alminnelig kjente varemerker, foretaksnavn (bl.a. firmanavn), institusjoner, kunstnernavn eller annet** som er nevnt i § 3 3. ledd nr. 2, og en må anta at berettigede interesser kan lide skade, jf. Rundskriv G-20/2002, pkt. 2.4, s. 30-31.
- v) Navn som kan være **like titler, sjøl om søkeren i mange tilfeller mener inspirasjonen til navnet er noe helt annet**, f.eks. kallenavn med et helt annet opphav; § 10 1. ledd om "andre sterke grunner".

- vi) Navn som er **like titler og har opphav i tittelen og er søkerens kallenavn**; ev. tilsvarende navneønsker i strid med andre typer som strir mot § 10 1. ledd.
- vii) Navn i strid med **andre typer** som er omtalt for § 10 1. ledd, dvs. "vesentlig ulempe" eller "andre sterke grunner".

3 Navnetradisjon ifølge navneloven og forarbeidene

Tradisjon i forhold til navneloven blir definert som bruk ut over det ubetydelige i antall i minst én generasjon, jf. referanser nedenfor. Det gjelder både fornavn for hvert kjønn og etternavn.

En generasjon regner jeg som ca. 20 år bakover fra nåtida når jeg vurderer om navn kan regnes å ha tradisjon. Ca. 20 år er valgt fordi det er ei generasjonslengde i mange familier, og sjøl om gjennomsnittet er flere år.

Bruk ut over det ubetydelige regner jeg som minst 5 i de mildeste tilfellene, som er tilfeller der det ikke vil være konflikt med andre spesielle hensyn, omtalt nedenfor. Mange navnesaker hos folkeregistera har blitt avgjort etter denne praksisen det siste året. Tidligere har jeg brukt ei strengere tolking av "ubetydelig", på ca. 10.

Juridisk dokumentasjon

Tradisjon er forklart i Rundskriv G-20/2002 på s. 22 under pkt. 2.3.7.1, sjøl om teksta der er uklar. Det som står under det aktuelle punktet i rundskrivet, gjelder fornavn for begge kjønn og etternavn. Se også s. 48 (fornavn) og s. 31 (nye etternavn).

Rundskrivet bygger på forarbeida til navneloven: Ot.prp. nr. 31 (2001-2002), pkt. 7.3 (s. 32) og pkt. 8.3 (s. 35-36). Tradisjon er best definert det siste stedet. Ot.prp.-en fins på denne nettadressa: <http://odin.dep.no/jd/norsk/dok/regpubl/otprp/012001-050042/dok-bn.html> (ta kopi til nettleseren).

4 Kulturer med helt eller dels uregulert tradisjon

Det er særlig to typer saker der en bør gjøre unntak fra de generelle kravene til tradisjon, og stille strengere krav. Det er:

- 1) *Uregulert bruk av tradisjonelle for- og etternavn i alle kategorier.* Det vil si kulturer som bruker for- og etternavns kategorier, men som ikke har regler for hvilke navn som kan brukes i hvilken kategori. Det innebærer at tradisjonelle for- og etternavn slik vi kjenner dem fra bl.a. vestlige kulturer, blir brukt i alle kategorier.

- 2) *Titler som er like navn med navnetradisjon, f.eks. eventuell godkjenning av Kong som fornavn. Dette blir tatt opp på ei egen nettside om titler, knytta til omtalen av § 10 1. ledd i navneloven.*

Framstillinga under dette punktet tar opp den uregulerte bruken, nevnt ovenfor.

Regulert bruk av for- og etternavn

De fleste land har enten lovgiving eller tydelige tradisjoner som styrer hva som blir brukt som for- og etternavn. Det inkluderer kulturer som bruker samme navn i ulike funksjoner etter bestemte regler, slik det f.eks. er for arabisk og tamilsk navnekultur der samme navn blir brukt som fornavn og som et ekstra tilføyd fars eller ektefelles navn. Disse blir av praktiske grunner kategorisert som etternavn etter norske regler.

Land eller kulturer som ikke har regler for bruk av for- og etternavn - USA, Nigeria, og i Norge før 1923

Det fins noen land der det i stor grad ikke er regler for bruken av for- og etternavn. Det innebærer i flere land at kategoriene for- og etternavn blir brukt, mens alle personnavn blir brukt for begge kategorier.

De mest kjente landa med slik navneskikk er USA og Nigeria. Begge steder blir fornavn brukt som for- og etternavn og etternavn blir også brukt både som for- og etternavn. I USA blir mannsnavn brukt for kvinner og kvinnenavn for menn også.

Den uregulerte bruken i Nigeria og andre afrikanske land har utgangspunkt i at folk har hatt ett eller flere navn som tilsvarer våre fornavn, og ingen personnavn ut over det. Skikken fins også mange steder ellers i verden. Særlig i Afrika har vestlige navn og ord har blitt tatt i bruk for samme funksjon. Derfor har fornavn og etternavn blitt brukt som fornavn. Når myndigheter og utvandra personer senere har hatt behov for etternavn, har det samme navneutvalget, både hjemlige og innlånte vært grunnlag for etternavn også. Nettsider som jeg har laga om Nigeria omtaler flere detaljer: <http://folk.uib.no/hnoiu/navn/freg/lister/Nigeria.htm> (NB! endra 05.03.2009).

Uklart skille mellom for- og etternavn er en situasjon som likner bruken i Norge særlig fra de siste par tiåra på 1800-tallet og fram til navneloven i 1923. Vanligst var det at etternavn ble brukt som fornavn, men det hendte også at fornavn ble tatt i bruk som etternavn. Fra 1923 ble det i Norge etablert en skille for hva som kunne være fornavn og hva som kunne være etternavn.

Forskjell mellom "uregulert navnebruk" og "kulturer som ikke skiller mellom for- og etternavn"

Den frie bruken av alle personnavn som for- og etternavn i Nigeria skiller seg fra reglene i den nåværende norske navneloven om kulturer som ikke skiller mellom for- og etternavn. De sistnevnte reglene dreier seg om bruk av fornavn som etternavn etter bestemte regler, særlig videreføring fra foreldre og ektefeller.

Uregulert navnebruk danner ikke grunnlag for tradisjon for for- og etternavnsbruk

Den frie plasseringa av tradisjonelle europeiske for- og etternavn bl.a. i Nigeria og USA bør normalt ikke bruke som grunnlag for å gi disse navna som både for- og etternavn etter reglene i den norske navneloven. Behandling av tradisjon fra kulturer som ikke har navnerett er omtalt slik under pkt. 3.4, s. 32, i Rundskriv G-20/2002 (og i NOU 2001:1, s. 141, 2. spalte):

"At navnet har en tradisjon fra en kultur som ikke har navnerett, slik at f.eks. alle navn og navneønsker tillates, er ikke tilstrekkelig, dersom det er uvanlig i den aktuelle kulturen at f.eks. en av foreldrenes fornavn gis til barn som "etternavn"."

Grunnen er at det vil "uthule skillet" skillet mellom for- og etternavn i Norge, og avslag bør gjøres med § 10 1. ledd om "sterke grunner", slik det er omtalt under pkt. 5.2.1, s. 50, i rundskrivet.

Utstrakt, men ikke gjennomført, bruk av skille mellom for- og etternavn kan være grunnlag for tradisjon for for- og etternavnsbruk

Bruken i USA følger likevel ganske langt på vei et tradisjonelt skille mellom for- og etternavn, slik at det langt fra er vilkårlig. På denne bakgrunnen bør det være rimelig med visse begrensninger å bruke tradisjon som fornavn i USA som grunnlag for å regne navn brukt i den kategorien der, som slik navnetradisjon.

Det kan også tale for å godta slik bruk et stykke på vei som navnetradisjon fordi det blir oppfatta som en navnekultur nær vår. Dessuten har mange med navn gitt etter den frie USA-skikken bosatt seg i Europa og i Norge, slik at dette lett blir oppfatta som del av europeisk og norsk navnekultur, der det i prinsippet blir skilt mellom for- og etternavn. Massemediekultur fra USA bidrar til folks oppfatning at etternavn som fornavn er en naturlig bruksmåte, uten at dette alene kan få stor vekt i forhold til den norske navneloven.

Også den norske bruken fram til 1923 fulgte i hovedsak et skille mellom hva som kunne være fornavn og hva som kunne være etternavn. Dessuten var praksisen med blanding mye mindre enn i dagens USA. Blant etterslekta oppfattes navna ofte som fornavn.

Behandling av uregulert bruk i forhold til reglene om tradisjon i den norske navneloven

- 1) *Norsk navnebruk fra før navneloven i 1923* var et viktig moment da tradisjonskravet i den nåværende norske navneloven ble utforma.

Det innebærer at en ikke godtar den tidligere skikken fullt ut, men godtar resultatene av den når det hadde et visst omfang, som er lik tradisjonskravet som er omtalt ovenfor og i forarbeida, dvs. minst 5 bærere. Generasjonskravet er i slike tilfeller oppfylt fordi det er langt tilbake i tid.

- 2) *Nigeriansk navnebruk*, som i praksis er helt fri, kan ikke legges til grunn for vurdering av tradisjon som for- eller etternavn.

Liknende skikker fins dels også i andre land, bl.a. i Afrika. Vurdering av tradisjon fra andre land bør en vurdere når det kommer aktuelle saker der det er ønske om europeiske for- eller etternavn i en utradisjonell kategori. Slike tilfeller vil jeg gjerne ha tilbakemelding om for å kunne utforme mer presise råd.

- 3) *Navnebruk i USA* er i en mellomposisjon mellom de to foregående.

Det bør i alle fall være rimelig å godta som fornavnstradisjon for ett kjønn når navnet er brukt for 500 av det kjønn og bruken kan dokumenteres over én generasjon, dvs. 20 år bakover i tid fra behandlingstidspunktet. Med ei slik vurdering vil antakelig de fleste navna som fins blant 1000 på topp blant fødte i USA ett år, kunne godkjennes. For de siste åra har 1000.-plassen for gutter omfatta ca. 160-180 fødte på ett år, og tilsvarende for jenter er det ca. 230-250. Avgjørelsen skal da bygge på summering for flere år, eller annen befolkningsstatistikk, og dokumentasjon for bruk i ca. 20 år. Dette er ei streng vurdering av tradisjon sammenlikna med norsk bruk før 1923.

Når bruken kan dokumenteres over flere generasjoner, f.eks. gjennom navneleksika, bør kravet kunne være betydelig mildere. Grunnen til det siste er at navna da er godt etablerte som fornavn, og at skillet mellom hvilke navn som ble brukt som for- og etternavn nokså sannsynlig var klarere.

Dessuten er det rimelig å bruke det generelle tradisjonskravet med minst 5 bærere på 20 år dersom en kan finne bruk av samme navn som fornavn i land med klare regler for skillet mellom for- og etternavn, som i Danmark, Sverige og Norge. Bruk i Skandinavia har avklart flere saker av denne typen.

Hvordan bruken av etternavn som fornavn, og bruken av samme fornavn for begge kjønn i USA skal vurderes, er spørsmål som jeg vil jobbe mer med. De fleste aktuelle tilfella i norske navnesøknader blir avklart med framgangsmåten ovenfor. I praksis er bruken enten så omfattende som ovenfor, eller så er

det nærmest umulig å finne tidligere fornavnsbruk for de ønska fornavna som er like etablerte etternavn.

5 Dokumentere opphav og tradisjon som personnavn

Opphav og tradisjon kan i de fleste tilfeller dokumenteres gjennom navneleksika, navnelister på Internett og andre historiske kilder både på papir og på Internett.

5.1 Ikke brukbar dokumentasjon

Populariserte navnelister for foreldre, oversikter over mytologiske navn og eksempler på bruk i bøker, film og sanger kan ikke brukes som dokumentasjon for opphav og tradisjon. Grunnen er at det ofte dreier seg om navn som ikke har vært i bruk som navn på virkelige personer, eller kan komme i konflikt med navneloven på andre måter. Disse typene blir omtalt nedenfor.

Populariserte navnelister

Mange utenlandske navneleksika og populariserte nettsted for foreldre som skal gi navn til sine barn, har ofte med mange navneforslag som er påfunn som navn. Det er altså navneforslag som ikke oppfyller kravet til opphav eller tradisjon. Dette skillet mellom etablerte navn og påfunn går ofte ikke klart fram av presentasjonen.

Mange slike populariserte presentasjoner knytter også virkelige personnavn og laga navn til bestemte kulturer eller språklige opphav. I mange tilfeller er også dette galt. For å ta en enkel kontroll på kvaliteten til slike lister, kan en se hva de har om norske eller skandinaviske navn. Det er ikke uvanlig at dette er helt ukjente navn i Norge og Skandinavia. Her er en omtale jeg har skrevet om ei slik bok på nettstedet til nettbokhandelen amazon.com:

Baby Names Around the World (Paperback)

by Bruce Lansky (Author)

Incorrect information in Baby Names around the World, August 7, 2000

By Ivar Utne (BERGEN, Norway)

In the lists of names from Scandinavia, Norway, Sweden, Denmark and Iceland about halv of the names are not first names. Many "names" are unknown as names and words at all. There are a lot of surnames. Ola is not a girl's name, but a boy's, and Bodil, Inger, Mette and Valborg is not a boy's name. Kari is not a typical Danish name, but a Norwegian. Also some misspellings.

For other languages I find that Charles is German, that Che is Spanish for José, Ivar is a variant of Ivor og Ivo, Yves is a French form of Ivar. Van (p. 381) and Von (p. 383) are short forms of first names. Mac is a Scottish first names for boys. All this do no correspond to my information from other sources. In the lists of German, French and Spanish first names there are a lot of surnames. But may be all the surnames in the English-list also is used at first names for boys?

Ei grundigere gjennomgåing av den boka og ei anna liknende navnebok fins i min artikkel «Tait, "a good Norwegian name for a boy" - "norske" navn for USA's barn», trykt i tidsskriftet *Nordica Bergensia*, nr. 28, utg. 2002, Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.

I samme artikkel gjengir jeg også et svar fra forlaget, der det går fram at de legger vekt på å følge trender i USA og ikke på å være nøyaktig når det gjelder skikker i andre land, og de opplyser at Bruce Lansky ikke kan svare sjøl. Det er utgitt svært mange navnebøker i Bruce Lanskys navn, i stor grad varianter over det samme. Kopi av artikkelen vil kanskje bli gjort tilgjengelig her senere.

Mytologiske navn

I mange kilder, muligens også i norske, er det ført opp navn fra gammel nordisk mytologi. En bruk bare i mytologi oppfyller ikke kravet til opphav eller tradisjon etter navneloven. Derimot har mange av de opphavlig mytologiske navna også tradisjon som personnavn. Dessuten er mange av dem ikke i bruk som navn av noe slag og dermed vanligvis ikke i konflikt med noen regler i navneloven. Under omtalen av navns opphav i del 2 ovenfor går det fram at mytologiske navn vil kunne godkjennes som fornavn sjøl om de er like etternavn når det er dokumentert ulikt språklig opphav.

På denne bakgrunnen kan følgende bøker og nettsted brukes med forbehold:

P[eter] A[ndreas] Munch: *Norrøne gude- og heltesagn*. 6. utg. Utgitt av Jørgen Haavardsholm. Oslo: Universitetsforlaget 1996. ISBN 82-00-22673-5. Boka har et alfabetisk navnerregister. [Boka er utsolgt fra forlaget, men fins på bibliotek. Eldre utgaver kan også brukes.]

Idar Lind: *Norrøn mytologi fra A til Å*. Oslo: Det Norske samlaget, 1. utg. i 2005, 2. utg. i 2007.

<http://mytologi.info/> [Idar Linds nettsted med oversikt over figurer fra norrøn mytologi. Hans bok, ovenfor, har med flere navn.]

Mange mytologiske navn godkjent som fornavn på Færøyane. Disse vil også kunne brukes i Norge nær spesielle færøyske bokstaver er endra til norske skrivemåter. Listene over alle godkjente

fornavn på Færøyane fins på denne nettsida (ta kopi til nettleseren):
<http://www.fmn.fo/navn/folkanovn/folkanovn.htm> [pr. 3.11.07]

Navn med norrønt opphav bør skrives med nyere skrivemåter, og de må skrive med dagens norske bokstaver. Jeg regner med å komme tilbake til råd om bruken av bøkene og nettsida som er nevnt ovenfor.

Bruk i skjønnlitteratur, film, sanger og andre kulturytringer

Oppdikta navn fra skjønnlitteratur, film, sanger og annen mediekultur har oftest heller ikke opphav eller tradisjon som personnavn. Det innebærer at henvisning til slike bøker, sanger og annet ikke er tilstrekkelig dokumentasjon. Når slike navn ikke kommer i konflikt med andre regler i navneloven, kan de i de godtas som navn.

Ei begrensing for godkjenning av slike navn er bestemmelsen i § 3 3. ledd nr. 2 om bl.a. "alminnelig kjent foretaksnavn, varemerke eller annet kjennetegn som er vernet her i riket" og "at det må antas at berettigede interesser vil lide skade dersom vedkommende får navnet".

Denne bestemmelsen i § 3 er aktuell for oppdikta navn som det blir drevet forretningsvirksomhet knytta til. Det kan tenkes mange slike navn.

At det er knytta forretningsvirksomhet til et navn, og at denne bruken er allment kjent, bør søk på Internett normalt lett kunne vise. Slikt vil vises normalt på de første sidene med treff.

Bestemmelsen i § 3 3. ledd nr. 2 gjelder for etternavn.

Tilsvarende kan vurderes for fornavn etter § 10 1. ledd om "andre sterke grunner", enten like streng, eller mildere i tvilstilfeller.

Dersom slike navn fra populærkulturen, er like ord som ellers fins i språket, er det ikke nødvendig å ta hensyn til reglene om varemerker o.likn. Det gjelder både for-, mellom- og etternavn.

[Noe av dette vil bli flytta til ei mer passende nettside senere.]

Navn fra folkeviser er omtalt på ei egen nettside knytta til § 8 2. punktum. (Nettadresse pr. 5.3.2009 (NB! endra):
<http://folk.uib.no/hnoiu/navn/freg/lister/Folkevisenavn.htm>; adressa kan bli endra flere ganger.)

5.2 Usikre nettkilder for ikke-vestlige navnekulturer

Det fins mange navnelister på nett fra ikke-vestlige kulturer som Norge får mye innvandring fra. Kvaliteten på slike lister er vanskelig å kontrollere.

Nettkilder for arabisk og muslimsk navneskikk

Slike nettkilder kan en bl.a. finne med å søke på "Arabic", "Muslim" eller "Islam" + "names".

Svært mange av listene for arabiske navn, gjengir den arabiske navnebruken på en pålitelig måte, antakelig helst fordi de som lager listene, legger vekt på å følge den religiøst motiverte navneskikken.

Saksbehandlninga bør likevel ikke bare bygge på at et navn fins i ei enkelt slik liste, fordi enkelte av listene kan ha enkeltnavn som ikke har opphav eller tradisjon som navn brukt på en måte som ikke skiller mellom for- og etternavn. Det kan f.eks. forekomme navn som bare har opphav og tradisjon som etternavn. Slike mulige feil kan en bl.a. se med navn som har artikkelen *El-* eller *Al-* først og/eller endinga *-i* til slutt.

Feil i lister vil neppe være til å unngå når noen av listene kan være laga av noen som ikke kjenner navnekulturer fullt ut, f.eks. i tilfeller der listene er laga av andre- eller trejegerasjonsutvandrere.

I de fleste tilfella vil en kunne finne samme eller ganske likt navn i de listene jeg har laga for arabiske (og muslimske navn), slik at de løser saken. Listene jeg har lagt ut, bygger på kontroll mot mange kilder.

Nettkilder for persisk og kurdisk navneskikk

Lister med persiske og kurdiske navn fins det mange av på Internett. En kan søke på f.eks. "Iran", "Persian", "Farsi" eller "Kurdish" + "names".

Erfaring med navnesaker har vist at få av navna som det blir søkt om fra de kurdiske områda og fra Iran er med i disse listene. Grunnene kan være flere:

- Listene har antakelig i stor grad navn med gammel tradisjon, men som er lite i bruk i dag. Det vil si at mange av listene kan være laga for å hjelpe dem som vil hente inn gamle historiske navn for å uttrykke persisk og kurdisk kultur.
- Transkripsjonsmåtene, dvs. omskrivingsmåtene til vårt alfabet, i disse listene kan være ulike stavemåtene som innvandrerne bruker. Navnekilder for begge disse kulturene arbeider jeg med for å kunne presentere pålitelige lister for navnesaksbehandlninga.

Iran har ei lovgivning og i hovedsak en skikk med atskilte for- og etternavn, slik at persiske fornavn i Iran normalt ikke blir brukt etter reglene for kulturer som ikke skiller mellom for- og etternavn. Derimot kan persiske navn andre steder, og muligens også i Iran, bli brukt etter slike regler som ikke skiller. Det bør en

vurdere ut fra hva det blir søkt om, og søkerens bakgrunn. Flere detaljer kan jeg oppklare på e-post eller telefon om det trengs.

Kurdisk navneskikk, i alle fall fra Iran og Irak, ser i stor grad ut til å bruke fars fornavn som etternavn for barn, noe som vil si at de har en navneskikk som ikke skiller mellom for- og etternavn.

Nettkilder for tamilsk navneskikk

Det fins lister med tamilske navn på Internett. En kan søke på f.eks. "tamil" + "names".

Typisk for slike lister er at de inneholder kortere navn enn dem som er aktuelle i praksis. Listene inneholder helst korte navn med tamilskspråklig bakgrunn og hinduiske navn. Navnesøknader inneholder navn som kan være satt sammen av flere av disse, men det kan være vanskelig å avgjøre saker på grunnlag av disse listene.

Sammensatte navn fins lista over navn fra kulturer som ikke skiller mellom for- og etternavn, som jeg har laga. Den ligger på Skatteetatens intranett og på dette nettstedet, <http://folk.uib.no/hnoiu/navn/freg/lister/navneliste.htm> (eller: <http://www.uib.no/lle/ressurser/tjenester/personnavn> (NB! adresser endra her 5.3.2009)).

5.3 Anbefalte kilder for å dokumentere fornavns opphav og tradisjon

Opphav kan først og fremst dokumenteres i trykte navneleksika, og nettsider laga for dette formålet. Spørsmål kan dessuten sendes til meg på e-post-adressa først i dokumentet.

Anbefalte trykte fornavnsleksika

Opplysninger om leksika fins her: <http://www.uib.no/lle/ressurser/tjenester/personnavn/foreldre> (NB! Endra adresse her 5.3.2009.).

I praksis vil de fleste av disse navneleksikaene være noe tungvinte å få tak i. To av leksikaene med stort utvalg av navn, og som det vil være mulig å få tak i, anbefales: det norske *Norsk personnamnleksikon* og det engelskspråklige *A Dictionary of First Names*, begge omtalt nedenfor.

Kristoffer Kruken og Ola Stemshaug: *Norsk personnamnleksikon*. 2. utg. (rød) Oslo 1995.

Boka har ca. 6500 fornavn inkl. varianter. Det er mer enn fordobla etter 1. utgava (gul) som kom i 1982.

Alt her oppfyller kravet til tradisjon. Dessuten er opphav dokumentert for de fleste navna. For noen navn av etternavnstype blir det oppgitt at de blir avvist som fornavn. Slike tilefeller bør en undersøke på andre

måter, og ikke avslå med grunnlag i dette navneleksikonet. *Norsk personnamnleksikon* er det eneste leksikonet med navn gjennom alle tider, som er laga av en redaksjon med navnefaglig kompetanse.

Hanks, Hardcastle, and Hodges: *A Dictionary of First Names* (Oxford 2006).

Leksikonet regner jeg som faglig pålitelig, og det inneholder fornavn som har vært så mye i bruk over så lang tid at det oppfyller det norske kravet til navnetradisjon. Det inneholder også opplysninger om opphav.

I forbindelse med navn som er like titler, fins det oppføring i leksikonet av bl.a. navna *Prince, King, Earl* og *Duke*, som blir omtalt på nettsida om titler og § 10 1. ledd.

Ei liste med samiske fornavn fins i:

Samisk-norsk ordbok. 1995. Av Brita Kåven m.fl. Karasjok. [Fornavnsliste på side 630-633.]

Flere samiske navn enn i den forrige fins i en fotokopi sendt (muligens fra Sentralkontoret for folkeregistrering) til folkeregistera på 1990-tallet, eller tidligere:

Sámi Instituhtta.: *I. Fornavn/Ovadanamat*. [Uten årstall. Kopi av lista kan skaffes fra meg.]

Finske navneformer, som bl.a. kvener og skogfinner søker om, vil en lettest kunne finne på finske internettsider, se omtale nedenfor. En trykt fornavnslite er:

Kustaa Vilkuna & Pirjo Mikkonen: *Etunimet*. 5. utg., Otava 2007. ISBN 951-1-18892-5 [På finsk.]

For norsk fins det dessuten tre andre fyldige fornavnsliteksika, som gjerne kan brukes som grunnlag for avgjørelser. For saksbehandligna har de i liten grad informasjon ut over *Norsk personnamnleksikon*. Det er:

Birger Sivertsen: *Fornavn: norsk navneleksikon*. Oslo 2003. Det har ca. 5500 navn inkl. varianter. Betydning, utbredelse m.m.

Olav Veka: *Namneboka*. Oslo 1991. Inneholder "over 3000 personnamn".

Jørgen Ouren: *Den store norske navneboka*. Oslo 2007. Inneholder "over 3000 navn".

Eldre fornavn brukt i Norge fins bl.a. i:

Eivind Vågslid: *Norderlendske fyrenamn. Namnebok*. Eidsvoll 1988. Det er et svært fyldig navneleksikon, med

personreferanser og forklaringer. Navna er henta fra kilder fram til ca år 1800. Noen navn er henta fra bruk bare i mytologi, slik at opplysningene om de navna ikke oppfyller krava til opphav eller tradisjon som personnavn etter navneloven.

Ivar Aasen: *Norsk Navnebog eller Samling af Mandsnavne og Kvindenavne*. Christiania 1878. Utgitt på nytt i serien Skrifter frå Ivar Aasen-instituttet. Nr. 3. Volda 1997. ISBN 82-7661-076-5 (hft), 82-7661-077-3 (innb). Denne utgava har moderne skrift og alfabetisk register. (Utsolgt. Ta ev. kontakt med Høgskolen i Volda.) Alle navn i denne boka oppfyller krav til opphav eller tradisjon som fornavn, med unntak for noen av eksempla på etternavn brukt som fornavn. Dette siste kan avklares på måter som ellers er omtalt på denne nettsida.

Det som er utgitt av trykte norske navneleksika ut over dette, har, så langt jeg har funnet ut, bare med navn som oppfyller krav til opphav eller tradisjon eller den norske navneloven. I praksis oppfyller de tradisjonskravet. Jeg anbefaler likevel å kontrollere at aktuelle navn også fins i *Norsk personnamnleksikon*, som er omtalt ovenfor.

Anbefalte nettsteder om fornavn

Lenker til nettsider med fornavnsoversikter fins her:

<http://www.uib.no/lle/ressurser/tjenester/personnavn/navnestatistikk-fra-mange-land> (NB! Endra adresse her 5.3.2009.)

Det gjelder lenkene:

- 1) "Navnestatistikk fra Norge og andre land", med statistikk fra mange land.

Når det for noen navn blir oppgitt "0-3" for Norge og "0-2" for Danmark, og ev. liknede for andre land, vil det si at det kan være null, slik at dette ikke kan bevise noen tradisjon. Navnesatistikker fra SSB og andre land med opplysninger bare om antall nålevende med navn er ikke tilstrekkelig for å kunne dokumentere kravet om bruk i én generasjon, men bare for bruk ut over det ubetydelige.

Både det norske Statistisk sentralbryå (SSB) og det svenske Statistiska centralbyrån (SCB) har nettsider med de mest brukte fornavna de siste åra, ca. 10 år. Alt dette er navn som oppfyller kravet til opphav eller tradisjon, fordi de enten er godkjent etter norske regler, eller svenske regler som er minst like strenge, eller fordi det er rimelig å regne med at innvandrere som har med disse navna til landa, har navn som oppfyller de norske krava.

De finske nettsidene har frekvenser også for perioder helt tilbake til 1800-tallet.

Under denne lenken fins også lister over godkjente og avviste fornavn fra flere land. Alle land med slike lister stiller

strenger krav til godkjenning enn i den norske navneloven, slik at alle navn i disse listene oppfyller krav til opphav eller tradisjon. Særlig fyldige og nyttige for saksbehandlinga er listene fra Danmark og Argentina.

- 2) "Navnelister for kulturer som ikke skiller mellom for- og etternavn". Disse inneholder, som tittelen viser, navn som alle har opphav eller tradisjon som fornavn, i praksis oppfyller alle tradisjonskravet.
- 3) "Bakgrunnstoff for bestemmelser i lov om personnavn (navneloven)". På nettsida en her kommer til, fins det lister med navn som oppfyller krav om opphav eller tradisjon som fornavn under omtalen av § 8 2. punktum.

Den første av listene inneholder mange navn fra flere europeiske land. Dessuten er det lister for enkeltland. Alle disse listene har jeg laga på grunnlag av mange kilder, og alle navn der kan regnes som godkjente fornavn etter reglene om opphav eller tradisjon (se opplysninger om det i listene). Se også nedenfor under "Fornavnstradisjon med grunnlag i historiske kilder".

Mikrokort bygd på folkeregisteropplysninger i oktober 1982

På fylkesmannskontora og hos meg fins det mikrokort med statikkopplysninger for navn brukt i Norge fra slutten av 1800-tallet og fram til 1982. Det omfatter antall bærere født innenfor 25-årsperioder. Grunnlaget er i hovedsak de som levde ved folketellinga i 1960 pluss alle fødte eller innvandra fram til oktober 1982.

Dette materialet kan brukes for første fornavn og etternavn. Det som heter "mellomnavn" i denne oversikten, omfatter både fornavn nr. 2 og egentlige mellomnavn, som et resultat av hvordan dataene på den tida var lagt inn i folkeregisteret. Jeg var med på utarbeidinga av denne oversikten.

Dokumentere fornavnstradisjon med grunnlag i historiske kilder

Fornavnstradisjon i Norge kan dokumenteres i eldre historiske kilder, og da lettest i eldre folketellinger. Nyttige sekunderkilder er slektsregister. Dessuten fins mange slags samtidskilder fra eldre tider. Det som står nedenfor her, er kortfatta. Jeg kan gi utfyllende råd for konkrete saker eller kilder.

1) Folketellinger:

Hvordan en kan arbeide med dette i folketellinger på Internett, er forklart på følgende nettside:
http://folk.uib.no/hnoiu/navn/freg/Bakgrunn_navnesak.htm (endra her 5.3.09). Det er vist til den samme nettsida fra § 8 2. punktum "Bakgrunnstoff for bestemmelser i lov om personnavn (navneloven)". Slike navneundersøkelser kan bli et omfattende og detaljert arbeid,

særlig for dem som ikke har gjort det før, eller ikke er sikker på at de gjør det rett. Ta heller kontakt med meg dersom dette blir aktuelt.

2) *Slektsregister:*

Sekundærkilder som slektsbøker og slektsdelen av bygdebøker kan også være nyttige kilder. For slike kilder er det viktig å sikre seg at navneopplysningene bygger på hva som står i kildene, slik at det er dokumentert navnetradisjon. At de følger kildene, vil vises gjennom at det blir oppgitt hvilke navneformer som er brukt i ulike kilder, at navneformer for personene blir kommentert, at navneformene er ulike fra slektsledd til slektsledd, at forfatteren kommenterer sin kildebruk i forord eller innledning. I noen tilfeller kan kunnskap om forfatteren fra flere bøker, kunne gi sikkerhet eller mangel på sikkerhet om hvor pålitelige navneformene er.

For å finne fram til navneeksempler i ulike slektsregister, bør en utnytte det som måtte være av alfabetiske register. Som eksempel på slike nyttige lister er Rogaland Historie- og Ættesogalags register for de bygdebøkene i Rogaland som ikke har alfabetiske navnelister i sjøve bygdebøkene (søk på foreningsnavnet ovenfor på Internett).

3) *Samtidskilder:*

Samtidskilder er bl.a. Ivar Aasens *Navnebog* som kom ut i 1878, og som er omtalt i pkt. 5.2 ovenfor.

En stor samtidskilde fra 1740-tallet er 5-bindsverket *Norge i 1743*, med "innberetninger som svar på 43 spørsmål fra Danske Kanselli" der fornavn er ett av mange emner. Verket er under utgivelse med faglig ledelse av Riksarkivet. Pr. oktober 2007 er 4 bind utgitt. Navn er omtalt for hvert sogn, og verket har ikke alfabetiske lister over disse personnavna.

5.4 Anbefalte kilder for å dokumentere etternavns opphav og tradisjon

Dokumentasjon av opphav og tradisjon for etternavn kan en finne både i etternavnleksika og på Internett. Dette er særlig aktuelt for å vurdere søkander etter § 3 3. ledd nr. 3, dvs. nye etternavn som er like fornavn brukt eller i bruk i Norge.

Noen etternavnsleksika fra flere land er samla på denne nettadressa: <http://www.hf.uib.no/i/Nordisk/navn/slekt.html> (NB! Tas vekk 3.4.09. Ny adresse kommer.). Etternavna i bøkene i den nevnte lista oppfyller krav til opphav eller tradisjon som etternavn. De fleste av disse etternavnsleksikaene er det vanskelig å få tak i, med unntak av *Norsk etternavnleksikon*.

Norsk etternavnleksikon av Olav Veka (2000, 2001) dekker bare en del av de etternavna som fins i folkeregisteret. Det viktigste fortrinnet med leksikonet er opplysninger om opphav og betydning.

Det innebærer at saksbehandlere har lite nytte av leksikonet for å slå fast bruken.

Etternavnleksika for andre land fins på noen av universitetsbiblioteka og er dyre i innkjøp, dvs. oftest tusen eller flere tusen kroner. Et godt etternavnleksikon som dekker mye av Vesten, og som koster rundt tusen kroner, er: Hanks and Hodges: *A Dictionary of Surnames* (Oxford 1999).

5.5 Hjelp til å skaffe eller bruke kilder

Saksbehandlerne kan få hjelp til å skaffe navnebøker, finne nettsider eller bruke kilder. Ta kontakt på på telefon eller e-post som står øverst på denne nettsida.

>-----<

Denne lista ligger i et underområde til:

<http://www.uib.no/lle/ressurser/tjenester/personnavn> (NB! Endra her 5.3.2009.)

*Ansvarlig for innholdet: Ivar Utne, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier (LLE), Universitetet i Bergen (nytt storinstitutt fra 1.8.2007)
e-post: ivar.utne@uib.no*